

Σχέδιο δράσης για την ολοκληρωμένη λιβαδοκτηνοτροφική ανάπτυξη της ανατολικής Πελοποννήσου

Μ. Μπερέτσος

Αναπτυξιακή Εταιρεία Πάρνωνα Α.Ε.

Περίληψη

Η κτηνοτροφία αποτελεί σημαντική δραστηριότητα του πρωτογενή τομέα για την περιοχή της ανατολικής Πελοποννήσου. Συγκεντρώνει το 17,1% των εκμεταλλεύσεων με προβατοειδή της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το 15,1% με βοοειδή, το 22,1% με αιγοειδή και το 8,7% με χοίρους. Στον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας λειτουργούν αξιόλογες σε μέγεθος μονάδες (25 εκμεταλλεύσεις περίπου με 300-600 αιγοπρόβατα η καθεμιά), οι οποίες διατηρούν τον εκτατικό τους χαρακτήρα, τόσο από πλευράς διατροφής (βοσκές, χονδροειδείς ζωοτροφές) και ενσταβλισμού (παραδοσιακά μαντριά) όσο και από πλευράς διαχείρισης των κοπαδιών. Συνολικά, οι κτηνοτροφικές μονάδες της περιοχής δεν επιφέρουν προβλήματα στο περιβάλλον. Κατά το έτος 1991, οι βοσκότοποι ανέρχονταν σε 2.303,3 χιλ. στρεμ. και αποτελούσαν το 57,9% της συνολικής έκτασης. Από επιτόπια έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε τυροκομεία της περιοχής διαπιστώθηκε ότι οι μεταποιητικές μονάδες δεν είναι περισσότερες από 10 τον αριθμό και έχουν δυναμικότητα από 100 έως 3.000 τόνους γάλα / γαλακτική περίοδο. Παράγουν λευκό αιγοπρόβειο τυρί, κεφαλογραβιέρα, μυζήθρα, βούτυρο και γιαούρτι. Απαιτείται: α) οι βοσκότοποι της περιοχής να ενταχθούν σε πρόγραμμα βιολογικής εκτροφής, β) η ένταξη των κτηνοτρόφων σε χρηματοδοτικά προγράμματα, γ) η ενημέρωση των Δήμων και των κτηνοτρόφων για τη βιολογική διαχείριση και τα τυποποιημένα προϊόντα και δ) ο εκσυγχρονισμός των τυροκομείων με στόχο την παραγωγή τυποποιημένων προϊόντων. Το πρόγραμμα δράσης για την υποστήριξη της λιβαδοκτηνοτροφικής ανάπτυξης της περιοχής περιλαμβάνει τη στελέχωση της Εταιρίας Πάρνωνα με κτηνίατρο, επενδύσεις στη μεταποίηση προϊόντων ζωικής παραγωγής, τη σύνταξη μελέτης διαχείρισης και ανάπτυξης με κατεύθυνση τη βιολογική κτηνοτροφία και την εφαρμογή Οδηγού Καλής Πρακτικής για την Κτηνοτροφία.

Λέξεις κλειδιά: ζωικό κεφάλαιο, βοσκότοποι, βιολογική κτηνοτροφία, τυροκομεία, ζωικά προϊόντα, μεταποίηση.

Εισαγωγή

Η κτηνοτροφία αποτελεί σημείο κλειδί της ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα, της διατήρησης απασχόλησης στις ορεινές περιοχές και της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών - Δίκτυο NATURA 2000, στην περιοχή. Η ρύθμιση των σχέσεων κτηνοτροφίας και προστασίας των φυσικών οικοσυστημάτων στην περιοχή, αποτελεί διαρθρωτική παρέμβαση τεράστιας σημασίας για το οικονομικό μέλλον της περιοχής.

Η κτηνοτροφική δραστηριότητα αποτελεί για τις περιοχές που ασκείται, βασικό τομέα οικονομίας, ικανό να παράγει προϊόντα για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών. Τα προβλήματα που ανέκυψαν τα τελευταία χρόνια λόγω της εντατικοποίησης της κτηνοτροφικής δραστηριότητας, ανέδειξαν την αξία της εκτατικής κτηνοτροφικής παραγωγής, τόσο από άποψη ποιότητας παραγόμενων προϊόντων, όσο και από την ανάγκη κάλυψης των διατροφικών συνθηκών.

Υφιστάμενη κατάσταση στην κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία αποτελεί σημαντική δραστηριότητα του πρωτογενή τομέα για την περιοχή της ανατολικής Πελοποννήσου. Συγκεντρώνει το 17,1% των εκμεταλλεύσεων με προβατοειδή της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το 15,1% αυτών με βοοειδή, το 22,1% αυτών με αιγοειδή και το 8,7% αυτών με χοίρους. Ανάλογη είναι και η συμμετοχή της κτηνοτροφίας της περιοχής στο ζωικό πληθυσμό της Περιφέρειας Πελοποννήσου, συγκεντρώνοντας το 13,9% των προβάτων αυτής και το 29,1% των αιγών αυτής.

Στην περιοχή, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, το μεγαλύτερο αριθμό κεφαλών ζώων είχαν κατά σειρά οι αίγες, τα πρόβατα, τα βοοειδή και οι χοίροι. Συνεπώς, προκύπτει η διαπίστωση ότι βασική κτηνοτροφική δραστηριότητα στην περιοχή είναι η ποιμενική αιγοπροβατοτροφία, με την οποία και αξιοποιούνται οι μεγάλες εκτάσεις βοσκοτόπων (σχεδόν το 58% της περιοχής καλύπτεται από βοσκές και κυρίως θαμνολίβαδα που ευνοούν την ανάπτυξη της αιγοτροφίας).

Η σχέση μεταξύ έκτασης βοσκοτόπων (στρέμματα) και πληθυσμού αιγοπροβάτων (κεφαλές) είναι για την περιοχή (στοιχεία 1991) 8:1, για τον Ν. Αρκαδίας 6:1, για τον Ν. Λακωνίας 8,5:1 και για την Περιφέρεια Πελοποννήσου 5,6:1, το οποίο σημαίνει ότι υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω ορθολογικής αξιοποίησης των διαθέσιμων βοσκοτόπων μέσα από ένα σύστημα επιβλεπόμενης διαχείρισης που να προστατεύει τους βοσκότοπους ως φυσικούς πόρους, να βελτιώνει τις συνθήκες εργασίας των κτηνοτρόφων και να ελαχιστοποιεί τις περιβαλλοντικές οχλήσεις.

Το μέγεθος των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων στην περιοχή παρόλο που αυξήθηκε αισθητά την περίοδο 1981-1991 παραμένει πολύ μικρό. Εξάιρεση αποτελούν οι αιγοτροφικές εκμεταλλεύσεις όπου το μέσο μέγεθος φθάνει στην περιοχή τις 27,2 κεφαλές/εκμετάλλευση.

Ο αριθμός των προβάτων παρουσιάζει ποσοστιαία μείωση 10,5% κατά την περίοδο 1991-1999, με τα κοπαδιάρικα πρόβατα να αποτελούν το 66,1% του συνολικού αριθμού αυτών και να ακολουθούν τα νομαδικά. Ίδια πτωτική πορεία παρουσιάζει και ο αριθμός των αιγών, που για το ίδιο χρονικό διάστημα μειώθηκε σε ποσοστό 8,8%, ενώ και εδώ οι κοπαδιάρικες αίγες αποτελούν το 74,6% του συνόλου αυτών.

Στον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας λειτουργούν αξιόλογες σε μέγεθος μονάδες στην περιοχή (περίπου στις 25 εκμεταλλεύσεις με αριθμό ζώων από 300-600 αιγοπρόβατα εκάστη), κυρίως στους Δήμους Β. Κυνουρίας, Τεγέας, Νιάτων και Πελλάνας, οι οποίες διατηρούν τον εκτατικό τους χαρακτήρα, τόσο από πλευράς διατροφής (βοσκές, χονδροειδείς ζωοτροφές) και ενσταβλισμού (παραδοσιακά μαντριά) όσο και από πλευράς διαχείρισης των κοπαδιών.

Τα ποιμνιοστάσια στην πλειοψηφία τους είναι πρόχειρες παραδοσιακές κατασκευές, με τον βαθμό εκμηχάνισης να είναι από ανύπαρκτος έως περιορισμένος, σε «στρούγκες» που κάνουν επισφαλή την υγιεινή του γάλακτος και των παραγόμενων γαλακτοκομικών προϊόντων.

Συνολικά, οι κτηνοτροφικές μονάδες της περιοχής δεν επιφέρουν προβλήματα στο περιβάλλον, αντιθέτως συνεισφέρουν στην φυτική παραγωγή αποδίδοντας την κοπριά των ζώων, η οποία αποτελεί εξαιρετικό οργανικό λίπασμα.

Σε ότι αφορά το γενετικό υλικό, η πλειοψηφία των γιδών είναι ντόπιες (εξαιρούνται οι οικόσιτες), καθώς και στα πρόβατα με κάποιες όμως επιμειξίες από φυλές όπως το χιώτικο, το σκοπελίτικο, κλπ. Εκτιμάται ότι περίπου ένα ποσοστό της τάξης του 12-15% των αιγοπροβάτων αντικαθίσταται σε ετήσια βάση.

Στην περιοχή κατά το έτος 1991 οι βοσκότοποι ανέρχονται σε 2.303,3 χιλ. στρεμ. και αποτελούν το 57,9% της συνολικής έκτασης, τα 1.491,5 χιλ.στρ. καταλαμβάνονται από δημοτικούς βοσκότοπους (το 64,8% της συνολικής τους έκτασης), ενώ το υπόλοιπο 35,2% της έκτασης καλύπτεται από ιδιωτικούς βοσκότοπους.

Οι περισσότερες εκτάσεις (σε απόλυτο αριθμό στρεμμάτων) βοσκοτόπων βρίσκονται κατά σειρά στους Δήμους: Λεωνιδίου, Ζάρακα, Β. Κυνουρίας και Θεραπνών με ποσοστιαία συμμετοχή στην συνολική έκταση κάθε Δήμου: Δ. Ζάρακα 84%, Δ. Θεραπνών 65,9%, Δ. Λεωνιδίου 65,3% και Δ. Β.Κυνουρίας 30%.

Για την χρήση των βοσκοτόπων οι κτηνοτρόφοι καταβάλλουν ενοίκιο ή δικαίωμα βοσκής. Οι τιμές για το δικαίωμα βοσκής για τους Δημοτικούς βοσκότοπους διαφοροποιούνται στην περιοχή, ανάλογα με το αν οι χρήστες είναι δημότες ή ετεροδημότες και αν πρόκειται για μεγάλα ή μικρά ζώα.

Σε ό,τι αφορά στην κατάσταση στην εμπορία των κτηνοτροφικών προϊόντων στην περιοχή (οι συνθήκες και υποδομές της μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων αναλύονται στο κομμάτι του δευτερογενούς τομέα) έχει ως ακολούθως: Όσον αφορά το κρέας (κυρίως κατσίκια και αρνιά), ένα ποσοστό της τάξης του 90% έως 95% της εμπορεύσιμης παραγωγής προωθείται στην τοπική και περιφερειακή αγορά (κυρίως της Αθήνας) μέσω εμπόρων, ενώ το υπόλοιπο 5 έως 10% διατίθεται από τους ίδιους τους παραγωγούς στους καταναλωτές της περιοχής. Επίσης, ένα ποσοστό γύρω στο 5%, σύμφωνα με εκτιμήσεις από τους Δήμους της περιοχής, προορίζεται για ιδιοκατανάλωση.

Το γάλα, ειδικότερα το αίγαιο και το πρόβειο που είναι τα κύρια προϊόντα, δίνεται σε εμπόρους και στα ντόπια ατομικά μαγαζιά ή σε ιδιωτικά τυροκομεία (παραδοσιακά και μη) σε ποσοστό που κυμαίνεται ανάλογα με την περιοχή από 60% έως 85%. Το αγελαδινό γάλα (μικρή ποσότητα) κατά το μεγαλύτερο ποσοστό του διατίθεται στην βιομηχανία, ενώ η υπόλοιπη παραγωγή αξιοποιείται για τυρί ή για πάχυνση μοσχαριών.

Ως παραδοσιακά κτηνοτροφικά προϊόντα μπορούν να αναφερθούν το παστό χοιρινό και το λουκάνικο στην περιοχή των Δήμων Πελλάνας, Φάριδος και Σμύνους, τα κοτόπουλα στο Δ. Β. Κυνουρίας, το τουλουμοτύρι στον Δ. Ζάρακα και η φέτα στον Δ. Γερωνθρών και στον Δ. Ζάρακα.

Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα έρευνας πεδίου

Για την εξαγωγή των παρακάτω στοιχείων έγινε επιτόπια έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατόπιν επίσκεψης σε τυροκομεία της περιοχής και χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο και προσωπική συνέντευξη με ιδιοκτήτες τυροκομικών μονάδων της περιοχής όπου διαπιστώθηκε ότι:

1. Οι μεταποιητικές μονάδες, όχι περισσότερες από 10 τον αριθμό, έχουν δυναμικότητα από 100 έως 3.000 τόννους γάλα / γαλακτική περίοδο. Το σύνολο του γάλακτος που μεταποιούν είναι περίπου 7.500 τόννοι. Αξίζει να σημειωθεί πως η υπόλοιπη ποσότητα απορροφάται από τυροκομεία του Δ. Σκάλας, Δ. Σπάρτης, Δ. Τρίπολης και Δ. Άργους.
2. Δεν χρησιμοποιούν παγολεκάνες στους τόπους συγκέντρωσης (κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις).
3. Η μεταφορά γάλακτος γίνεται κυρίως με ανοιχτά αυτοκίνητα.
4. Η παστερίωση γίνεται με βρασμό.
5. Στερούνται ψυκτικών χώρων και χώρων ωρίμανσης.
6. Το σύνολο σχεδόν του προϊόντος βγαίνει στην αγορά ατυποποίητο.
7. Σε δύο μόνο περιπτώσεις έχουν επώνυμα προϊόντα (συσκευασία σε τενεκέ), χρησιμοποιώντας κακώς το σήμα «ΦΕΤΑ» λόγω μη ορθής αναλογίας αιγείου / πρόβειο γάλακτος που είναι 30/70.
8. Από στοιχεία των κτηνοτρόφων προσδιορίζεται το επίπεδο της νοθείας (αίγαιο μέσα σε πρόβειο γάλα ή προσθήκη νερού ή χρήση αντιβιοτικών σε 10%).
9. Κατά τους μήνες Απρίλιο, Μάιο και Ιούνιο, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες το 25% περίπου του γάλακτος είναι ξινό, γεγονός που δημιουργεί πρόβλημα κατά τη μεταποίησή του.

10. Έχουν αμφιβολίες για την πορεία του κλάδου σε ότι αφορά την προσαρμογή των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο (εξηλεκτρισμός στάβλων, άδειες λειτουργίας, αλμекτήρια, παγολεκάνες).

11. Τα προϊόντα που παράγουν τα τυροκομεία της περιοχής είναι:

- λευκό αιγοπρόβειο τυρί,
- κεφαλογραβιέρα,
- μυζήθρα,
- βούτυρο,
- γιαούρτι,

τα οποία διαθέτουν στην τοπική αγορά και στην αγορά της Αθήνας.

Οι απαιτήσεις των μεταποιητικών μονάδων για τη διαδικασία του εκσυγχρονισμού τους, σύμφωνα με την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε, εντοπίζεται στα εξής:

1. Ανάγκη επέκτασης και εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεών τους. Ειδικότερα, υπάρχει ενδιαφέρον για κατασκευή ψυκτικών χώρων και χώρων ωρίμανσης. Εγκατάσταση παστεριωτών, κορυφολόγων, παγολεκάνων.
2. Εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία (ISO, HACCP).
3. Εγκατάσταση συσκευαστηρίων για τη δημιουργία με κατάλληλη συσκευασία και ονομασία προέλευσης.
4. Απόκτηση κατάλληλων οχημάτων – ψυγείων για τη συλλογή του γάλακτος.

Προτάσεις

Αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για το οικονομικό μέλλον της περιοχής η διαφοροποίηση και ο εκσυγχρονισμός του κτηνοτροφικού τομέα και του τομέα παραγωγής και εμπορίας προϊόντων ζωικής παραγωγής.

Η κρίση στην διατροφικό τομέα δείχνει της τεράστιες προοπτικές ανάπτυξης του τομέα. Πιστοποιημένα βιολογικά προϊόντα κρέας και γαλακτοκομικά από εκτατική ορεινή κτηνοτροφία και πιστοποίησης τους, επιπλέον, ως προϊόντα προστατευόμενης φυσικής περιοχής, αποτελεί στόχο εφικτό, ενός προϊόντος υψηλής διατροφικής και οικονομικής αξίας τόσο για την εγχώρια όσο και για την διεθνή αγορά.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω και για το λόγο ότι η κτηνοτροφία στην περιοχή αποτελεί σημαντικό κλάδο του πρωτογενή τομέα, καθώς, και ότι τα τελευταία χρόνια ο καταναλωτής ζητά πιο υγιεινά και οικολογικά προϊόντα διατροφής διατηρώντας ταυτόχρονα σε ισορροπία τους φυσικούς πόρους προτείνονται τα ακόλουθα:

1. Επειδή οι βοσκότοποι της περιοχής του προγράμματος ενδείκνυται να ενταχθούν σε πρόγραμμα βιολογικής εκτροφής, προτείνουμε σε συνεργασία με τις μεταποιητικές μονάδες, να δημιουργήσουμε ομάδες κτηνοτρόφων που θέλουν και έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν τον Κώδικα Βιολογικής Κτηνοτροφίας. Αυτό θα μας επιτρέψει τη δημιουργία επώνυμων βιολογικών προϊόντων.
2. Ενημέρωση των κτηνοτρόφων για τις δυνατότητες που τους δίνει η ένταξή τους σε χρηματοδοτικά προγράμματα (κατασκευή σταβλικών εγκαταστάσεων που πληρούν τις συνθήκες υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων, άδειες λειτουργίας των μονάδων, εξηλεκτρισμός και μεταφορά ύδατος, εγκατάσταση αλμекτηρίων, παγολεκάνων).
3. Ενημέρωση των Δήμων της περιοχής για την αναγκαιότητα ένταξης των κοινοτικών βοσκοτόπων σε καθεστώς βιολογικής διαχείρισης.
4. Ενημέρωση των κτηνοτρόφων μέσω συγκεντρώσεων και έντυπου υλικού (Οδηγός Καλής Πρακτικής για την Κτηνοτροφία) για τα τυποποιημένα προϊόντα.
5. Ίδρυση και εκσυγχρονισμό μικρών τυροκομείων στην περιοχή με στόχο την παραγωγή τυποποιημένων τυροκομικών προϊόντων, καθώς και την πιστοποίηση τους κατά ISO και

HACCP. Επίσης, την ίδρυση πιλοτικά, μονάδων παραγωγής και διάθεση στην αγορά «νωπού βιολογικού γιδόγαλου» καθώς και γραμμή παραγωγής για τη συσκευασία «βιολογικού κρέατος» από αμνοερίφια .

Πρόγραμμα δράσης για την υποστήριξη της λιβαδοκτηνοτροφικής ανάπτυξης της περιοχής

1. Στελέχωση της Εταιρίας Πάρνωνα με κτηνίατρο

Στη στελέχωση του τμήματος Αγροτικής και Περιβαλλοντικής Ανάπτυξης, στο οργανόγραμμα της Εταιρίας προτείνεται η απασχόληση ενός έμπειρου Κτηνιάτρου, με στόχο την πολύπλευρη υποστήριξη των κτηνοτρόφων της περιοχής.

2. Επενδύσεις στη μεταποίηση προϊόντων ζωικής παραγωγής

Η δράση αφορά ίδρυση και εκσυγχρονισμό μικρών τυροκομείων στην περιοχή με στόχο την παραγωγή τυποποιημένων τυροκομικών προϊόντων καθώς και την πιστοποίηση τους κατά ISO και HACCP. Επίσης την ίδρυση πιλοτικά μονάδων παραγωγής και διάθεση στην αγορά «νωπού βιολογικού γιδόγαλου» καθώς και γραμμή παραγωγής για την συσκευασία «βιολογικού κρέατος» από αμνοερίφια.

Ο εξορθολογισμός στην εκτροφή, η ισορροπία αιγών και προβάτων στο κτηνοτροφικό κεφάλαιο, η βελτίωση των βοσκοτόπων μέσω ορθολογικής διαχείρισης, η βελτίωση των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, η εφαρμογή ορθών πρακτικών στην αντιμετώπιση ασθενειών, στην διατροφή, στις συνθήκες υγιεινής στην εκτροφή και στο προϊόν αποτελούν μεγάλα θέματα που αφορούν τον κύριο κλάδο του πρωτογενούς τομέα, ο οποίος παρουσιάζει οικονομικό τζίρο γύρω στα 10 δισεκατομμύρια δραχμές ετησίως, απασχολεί συνολικά 19.081 άτομα και 8.898 κατά κύριο επάγγελμα κτηνοτρόφους, συνολικές οικογενειακές εκμεταλλεύσεις 10.125 (3.219 εκμ. προβάτων και 6.906 εκμ. αιγών), συνολικό αριθμό ζωικού κεφαλαίου 277.164 (88.939 πρόβατα και 188.225 αίγες) όπως προκύπτει από τα στοιχεία πρωτογενούς τομέα της περιοχής.

Ενέργειες που μπορούν να ενταχθούν στα πλαίσια της δράσης είναι :

- α) Μηχανολογικός εξοπλισμός εκσυγχρονισμένων τυροκομείων.
- β) Επένδυση στην υγιεινή και προστασία του περιβάλλοντος.
- γ) Βελτίωση κτιριακών εγκαταστάσεων.
- δ) Προμήθεια παγολεκάνων για κέντρα συγκέντρωσης γάλακτος.
- ε) Μηχανολογικός εξοπλισμός συσκευασίας κρεάτων.

Η διαφοροποίηση και ο εκσυγχρονισμός του κτηνοτροφικού τομέα και του τομέα παραγωγής και εμπορία προϊόντων ζωικής παραγωγής, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για το οικονομικό μέλλον της περιοχής

Η κρίση στο διατροφικό τομέα (φαινόμενο τρελών αγελάδων κλπ.) δείχνει της τεράστιες προοπτικές ανάπτυξης του τομέα. Η πιστοποίηση του κρέατος και των γαλακτοκομικών από εκτατική ορεινή κτηνοτροφία ως βιολογικά προϊόντα αλλά και ως προϊόντα προστατευόμενης φυσικής περιοχής αποτελεί στόχο εφικτό, με απώτερο σκοπό την παραγωγή προϊόντος υψηλής διατροφικής και οικονομικής αξίας τόσο για την εγχώρια όσο και για την διεθνή αγορά. Η πραγματοποίηση αλλά και το σύγχρονο marketing προώθησης της παραγωγής βιολογικού κρέατος και τυροκομικών με τα παραδοσιακά χαρακτηριστικά εκτροφής και σύγχρονης τεχνολογίας μεταποίησης, αποτελούν τμήμα της συνολικής απάντησης στα αναπτυξιακά προβλήματα της περιοχής.

Η εκτατική μορφή κτηνοτροφίας, η φυσική κατάσταση των ορεινών βοσκοτόπων, ο μικρός γεωργικός κλήρος, οι μεγάλες χορτολιβαδικές εκτάσεις αποτελούν παράγοντες που συνηγορούν στην μετατροπή των συμβατικών εκτροφών σε βιολογικών. Από έρευνα που έχει

γίνει σε δείγμα 70 εκμεταλλεύσεων και 17.000 ζώων με σκοπό την εφαρμογή προγράμματος βιολογικής κτηνοτροφίας, προκύπτει ότι η εφαρμογή:

- Επιστημονικά ισορροπημένων σιτηρεσιών στην διατροφή.
- Βελτίωση συνθηκών υγιεινής των ζώων.
- Βελτίωση των φυλών.
- Καλές κτηνιατρικές πρακτικές στην πρόληψη και αντιμετώπιση ασθενειών.
- Μετατροπή των συμβατικών εκτροφών σε βιολογικών μπορούν να επιφέρουν διπλασιασμό του συνολικού εισοδήματος από γάλα και κρέας.

Η κτηνοτροφία αποτελεί σημείο κλειδί της ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα, της διατήρησης απασχόλησης στις ορεινές περιοχές και της διαχείρισης των περιοχών πρόσβασης της φύσης (Δίκτυο NATURA 2000) της περιοχής. Η ρύθμιση των σχέσεων κτηνοτροφίας και προστασίας των φυσικών οικοσυστημάτων στην περιοχή, αποτελεί διαρθρωτική παρέμβαση τεράστιας σημασίας για το οικονομικό μέλλον της περιοχής.

Η δράση αποτελεί τμήμα ολοκληρωμένης στόχευσης του σχεδιασμού για τη διαφοροποίηση και εκσυγχρονισμό των παραγωγικών δραστηριοτήτων του κτηνοτροφικού τομέα με παράλληλη ρύθμιση των σχέσεων κτηνοτροφίας και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

3. Μελέτη διαχείρισης και ανάπτυξης λιβαδοκτηνοτροφίας με κατεύθυνση τη βιολογική κτηνοτροφία

Σκοπός της μελέτης είναι η πληρέστερη αξιοποίηση και εκμετάλλευση των φυσικών βοσκοτόπων, η εξυγίανση και βελτίωση του ζωικού κεφαλαίου καθώς και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και του εισοδήματος των κατοίκων της περιοχής και ιδιαίτερα της ορεινής ζώνης. Η μελέτη θα αποτελέσει ένα χρήσιμο μέσο για την ανάπτυξη και ορθολογική οργάνωση της κτηνοτροφικής παραγωγής σε οριζόντια και κάθετη κατεύθυνση στο ορεινό όγκο του όρους Πάρνωνα και του Ανατολικού Ταυγέτου.

Η εκπόνηση της μελέτης θα αποτελέσει εργαλείο για τη στρατηγική στο σημαντικό χώρο της κτηνοτροφίας τόσο για τη διαφοροποίηση της παραγωγικής δραστηριότητας και τον προσανατολισμό σε παραγωγή προϊόντων ποιότητας (βιολογική κτηνοτροφία) όσο και για τη ρύθμιση των σχέσεων κτηνοτροφίας και μέτρων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος σε μια ευαίσθητη οικολογική περιοχή. Επίσης, η μελέτη θα είναι η απαρχή για την ορθολογική αξιοποίηση των διαθέσιμων βοσκοτόπων μέσα από ένα σύστημα επιβλεπόμενης διαχείρισης που να προστατεύει του βοσκοτόπους ως φυσικούς πόρους, ελαχιστοποιώντας τις περιβαλλοντικές οχλήσεις και βελτιώνοντας παράλληλα τις συνθήκες εργασίας των κτηνοτρόφων.

4. Οδηγός καλής πρακτικής για την κτηνοτροφία

Οι κανονισμοί και οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και η στροφή των καταναλωτών σε συσκευασμένα, ποιοτικά και επώνυμα προϊόντα, επιβάλλουν στον κλάδο της κτηνοτροφίας ριζικές αλλαγές για τα επόμενα χρόνια, προκειμένου αυτός να είναι ανταγωνιστικός στην διεθνή αγορά, όπως:

- Απαίτηση για άδεια λειτουργίας σε κάθε εκμετάλλευση.
- Προσδιορισμός μικροβιακού φορτίου στο γάλα από τις μεταποιητικές βιοτεχνίες – βιομηχανίες.
- Σήμανση των ζώων, δημιουργία αρχείων παρακολούθησης των εισροών (φάρμακα, Τροφές κλπ.) στις εκμεταλλεύσεις.
- Απαγόρευση λειτουργίας αρκετών οικογενειακών μεταποιητικών μονάδων (τυροκομεία), λόγω αδυναμίας των συντελεστών παραγωγής που χρησιμοποιούνται σε αυτές, να προσαρμολοστούν στο σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο.

- Βιολογική εκτροφή των ζώων.
- Δημιουργία επιδημιολογικού χάρτη ανά γεωγραφικό διαμέρισμα.

Η εκπόνηση του «Οδηγού καλής κτηνοτροφικής πρακτικής» θα αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια των κτηνοτρόφων για ενημέρωση και πληροφόρηση για τα παραπάνω καθώς και για ότι σχετίζεται με τον κλάδο της κτηνοτροφίας. Ο παραδοσιακός τρόπος εκτροφής των αιγοπροβάτων στερεί ακόμα και από τους νέους κτηνοτρόφους την «επιστημονική γνώση» και την προσαρμογής σε ένα ορθολογικό και παράλληλα αποδοτικό τρόπο εκμετάλλευσης των ζώων τους.

Όπως προέκυψε και κατά την διάρκεια της ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης του αγροτικού πληθυσμού, είναι τόσο μεγάλη η «άγνοια» που έχουν όσοι ασχολούνται με την αιγοπροβατοτροφία, την οποία μπορεί εύκολα να εκμεταλλευτούν έμποροι «ασυνείδητοι» προσφέροντάς τους ακατάλληλες ζωοτροφές ή φαρμακευτικά προϊόντα που έχουν αφαιρεθεί οι ετικέτες ή ιδιοσκευάσματα, με επικίνδυνες συνέπειες στα ζώα τους και κατ' επέκταση στα προϊόντα τους.

Τα βασικά περιεχόμενα του «Οδηγού καλής Κτηνοτροφικής Πρακτικής» θα είναι τα εξής:

- Περιγραφή του παραγωγικού κύκλου των ζώων (αναπαραγωγή, γαλακτοπαραγωγή, πάχυνση, επιλογή ζώων αντικατάστασης), καθώς και ημερολόγιο εργασιών κατά περίπτωση.
- Περιγραφή των παρασιτικών νοσημάτων (εξωπαράσιτων, ενδοπαράσιτων), με σκοπό την ενημέρωση των κτηνοτρόφων επί της ουσίας για μια παθολογική κατάσταση που τους αφαιρεί μεγάλο μέρος του εισοδήματός τους. (Προσπαθώντας να παρέμβουν μόνοι τους αγοράζουν χωρίς συνταγή από τα φαρμακεία διάφορα συσκευάσματα με αποτέλεσμα και το εισόδημα να χάνεται και ένα μεγάλο ποσοστό προϊόντων να είναι επιβαρημένα με φαρμακευτικές ουσίες).
- Περιγραφή του τρόπου πέψης των μηρυκαστικών, για τον οποίο δεν υπάρχει καμιά γνώση ούτε και από τους προμηθευτές ζωοτροφών. (Παρατηρείται συχνά το φαινόμενο, όσο πιο ακριβή τροφή χορηγούν στα ζώα τόσο να μειώνεται η παραγωγή τους, λόγω προβλημάτων οξέωσης ή μη χορήγησης ζωοτροφών σε ευαίσθητες Περιοχές του παραγωγικού κύκλου).
- Περιγραφή μεταβολικών νοσημάτων, ασθενειών δηλαδή που προέρχονται από λανθασμένη διατροφή, καθώς και τρόπων αντιμετώπισης τους. Θα παρατίθενται στοιχεία αποτελεσματικής διατροφής ως προς την ποιότητα σε σχέση με το κόστος.
- Λεπτομερής αναφορά σε θέματα καθαριότητας και απολύμανσης των στάβλων, των σκευών, των ζώων (μαστοί), των χεριών των αλμετών. Επειδή τα μικρόβια και τα αποτελέσματα των απολυμάνσεων δεν φαίνονται με γυμνό μάτι, είναι ένας τομέας στον οποίο οι κτηνοτρόφοι δίνουν πλημμελή σημασία.
- Περιγραφή χωρίς κινδυνολογία των αλλαγών που είναι απαραίτητες για τη συνέχιση της καλής λειτουργίας της εκτροφής και προτάσεις ορθού τρόπου συνεργασίας κτηνοτρόφου-κτηνίατρου. (Προσδιορισμός από κοινού στόχων, προσμέτρηση αποτελεσμάτων από συγκεκριμένες παρεμβάσεις στη λειτουργία της εκμετάλλευσης).
- Θα παρατίθενται κατευθύνσεις σε όσους θέλουν να ασχοληθούν με βιολογική εκτροφή, μέσα από την εμπειρία ομάδας που ήδη λειτουργεί παράγοντα προϊόντα στην κεντρική Πελοπόννησο.
- Περιγραφή των ελληνικών φύλων (πρόβατα Χίου, Καραγκούνικο, Φριζάρτα γίδια Σκοπέλου), παρουσίαση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και καταγραφή αποτελεσμάτων από εκτροφές που ήδη χρησιμοποιούν καθαρόαιμα ή ημίαιμα τους.

Τα κείμενα θα συνοδεύονται από φωτογραφίες για να γίνεται η ανάγνωση πιο κατανοητή, κατατοπιστική και ευχάριστη.

Μέσω της δράσης θα δημιουργηθεί ένας πυρήνας από ενημερωμένους κτηνοτρόφους, οι οποίοι ενδέχεται να προχωρήσουν σε πρωτοβουλίες εκσυγχρονισμού της εκμετάλλευσής

τους, αποκτώντας γνώσεις σε θέματα όπως σύγχρονοι μέθοδων παραγωγής, ορθολογικής εκτροφής, βιολογικής κτηνοτροφίας κ.λπ. Επιπλέον με έμμεσο τρόπο θα έχουν την τεχνική υποστήριξη ώστε να προσαρμοστούν γρήγορα και ορθολογικά στις νέα δεδομένα που έχουν διαμορφωθεί στον κλάδο τους. Η δράση ουσιαστικά θα ενθαρρύνει του παραγωγούς για εκσυγχρονισμό των πρακτικών τους, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των καταναλωτών.

Με βάση τα παραπάνω αποδεικνύεται η καθοριστική σημασία εφαρμογής της υλοποίησης του ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης της κτηνοτροφίας και η σημαντικότητά του σε σχέση με τη στρατηγική οικοανάπτυξης της Ανατολικής Πελοποννήσου.

Action plan for the integrated pastoral development of the eastern Peloponnese

M. Beretsos

Development Company of Parnonas

Summary

Livestock husbandry constitutes an important activity of the primary sector in eastern Peloponnese. It has 17.1% of sheep, 15.1% of cattle, 22.1 % of goats and 8.7% of pig exploitations of the whole region of Peloponnese. There are about 25 exploitations of goats and sheep with 300-600 heads each which are raised extensively because they are based on rangelands. In general, these exploitations do not cause any problems to the environment. In 1991, there were 2.3 million ha of rangelands corresponding to 57.1% of the whole area. From a local research which took place in the cheese factories of the region it was found that they were no more than 10, processed 100 to 3,000 tons of milk per year and produced white, hard and soft goat-sheep cheeses, butter and yogurt. It is needed: a) rangelands to be integrated in an organic farming program, b) farmers to get financial aid, c) Municipalities and farmers get informed about organic farming and premium products and d) to modernize cheese factories aiming at the production of premium products. The action plan for the pastoral development of the region includes the recruitment of a veterinarian in the Parnonas Company, investments in processing the animal products, a development study for organic farming and the application of a Guide of Good Practices for Livestock Husbandry.

Key words: Livestock, rangelands, organic farming, sheep factories, animal products, processing.